

כרשת

בחוקותי

עם אונקלום ורע"י

פרשת בחוקותי

וְאִם בְּחִקְתִּי תֵּלְכוּ וְאֵת

מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעַשִּׂיתֶם

אֹתָם:

אִם בְּקִימִי תִּהְיוּ וְיֵת פְּקוּדֵי תִּטְרוּ

וְתַעֲבֹדוּן יְתִהוּן:

אִם בְּחִקְתִּי תֵּלְכוּ. יָכוֹל זֶה קִיּוֹם הַמִּצְוֹת,

כַּשֶּׁהוּא אֹמֵר וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ הֲרִי

קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים אם
 בחקותי, תלכו שתהיו עמלים בתורה:
 ואת מצותי תשמרו. הווי עמלים בתורה
 על מנת לשמור ולקיים, כמו שנאמר
 ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם:

ד וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם
 וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יְבוּלָהּ וְעֵץ
 הַשָּׂדֶה יִתֵּן פְּרִיָּו:

וְאִתָּן מִטָּרְכוֹן בְּעֶדְנָהוֹן וְתִתֵּן אֲרָעָא
 עַל־לִתָּהּ וְאֵילָן חֶקְלָא יִתֵּן אֲבֵהּ:

בעתם. בשעה שאין דרך בני אדם לצאת,

כגון בלילי שבתות: ועץ השדה. הן אילני

סרק, ועתידין לעשות פירות:

ה וְהַעֲשִׂיג לָכֶם דִּישׁ אֶת בָּצִיר

וּבָצִיר יַעֲשִׂיג אֶת זֶרַע וְאֹכְלֹתָם

לְחֶמְכֶם לְשֹׂבַע וַיֵּשְׁבֹתָם

לְבִטָּח בְּאַרְצְכֶם:

וַיַּעֲרַע לְכוֹן דִּישָׁא יֵת קִטָּפָא וְקִטָּפָא

יַעֲרַע לְאַפּוֹקִי בַר זֶרַעא וְתִכְלּוֹן

לַחֲמֹכּוֹן לְמִשְׁבַּע וְתִיתְבוֹן לְרַחֲצוֹן
בְּאַרְעֵכּוֹן:

והשיג לכם דיש את בציר. שיהא הדיש
מרובה, ואתם עסוקים בו עד הבציר,
ובבציר תעסקו עד שעת הזרע: ואכלתם
לחמכם לשבע. אוכל קמא, והוא
מתברך במעיו:

שני ונתתי שלום

בְּאַרְצֵי וְשִׁכְבֹּתָם וְאִין מִחֲרִיד

וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן הָאָרֶץ

וְחָרַב לֹא תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם:

וְאַתָּן שְׁלָמָא בְּאַרְעָא וְתִשְׁרוּן וְלִית

דְּמָנִיד וְאַבְטִיל חֵיתָא בְּשִׁתָּא מִן אַרְעָא

וְדִקְטָלִין בְּחֶרְבָּא לָא יַעֲדוּן בְּאַרְעֶכּוֹן:

וְנָתַתִּי שְׁלוֹם. שְׁמָא תֹאמְרוּ הֲרִי מֵאכֹל

הֲרִי מִשְׁתָּה, אִם אִין שְׁלוֹם אִין כְּלוֹם,

תִּלְמֹוד לֹאמַר אַחֲרַי כֹּל זֹאת וְנָתַתִּי שְׁלוֹם

בְּאַרְצֵי, מִכָּאן שֶׁהַשְׁלוֹם שֶׁקוֹל כְּנֶגֶד הַכֹּל,

וכן הוא אומר עושה שלום ובורא את
הכל: וחרב לא תעבר בארצכם. אין צריך
לומר שלא יבאו למלחמה, אלא אפילו
לעבור דרך ארצכם ממדינה למדינה:

ו וְרַדְּפֶתֶם אֶת אֹיְבֵיכֶם וְנָפְלוּ
לפניכם לחרב

ו וְתִרְדְּפוּן יָת בְּעַלֵּי דְבַבֵּיכֶן וַיִּפְּלוּן
קִדְמֵיכֶן לַחֲרָבָא:

לפניכם לחרב. איש בחרב רעהו:

ח וְרַדְּפוּ מִכֶּם תַּמְשָׁה מֵאֵה

וּמֵאָה מִכֶּם רַבָּה יִרְדְּפוּ

וְנָפְלוּ אִי־בֵיכֶם לְפָנֵיכֶם לְחָרֹב:

וּיִרְדְּפוּ מִנֶּכּוֹן חֲמִשָּׁה מֵאָה וּמֵאָה

מִנֶּכּוֹן לְרִבּוֹתָא יִיעִירְקוּן וַיִּפְּלוּן בְּעַלִּי

דְּבִיכּוֹן קְדָמִיכּוֹן לְחָרְבָא:

וּרְדְּפוּ מִכֶּם. מִן הַחֲלָשִׁים שִׁבְכֶם, וְלֹא מִן

הַגְּבוּרִים שִׁבְכֶם: חֲמִשָּׁה מֵאָה וּמֵאָה

רַבָּה. וְכִי כֵךְ הוּא הַחֲשֹׁבֹן, וְהַלֵּא לֹא הִיָּה

צָרִיךְ לֵאמֹר אֲלֵא מֵאָה מִכֶּם שְׁנֵי אֲלָפִים

יִרְדְּפוּ, אֲלֵא אֵינוּ דּוֹמָה מוֹעֲטִין הָעוֹשִׂין

את התורה, למרובים העושים את התורה:
ונפלו איביכם וגו'. שיהיו נופלין לפניכם,
שלא כדרך הארץ:

ט וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם וְהִפְרִיתִי
אֶתְכֶם וְהִרְבֵּיתִי אֶתְכֶם
וְהִקְיֵמְתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם:
וְאֶתִּפְנִי בְּמִימְרִי לְאוֹטָבָא לְכוֹן וְאַפִּשׁ
יְתִכּוֹן וְאַסְגִּי יְתִכּוֹן וְאַקֵּם יְתִי קִימִי
עִמְכוֹן:

וּפְנִיתִי אֲלֵיכֶם. אִפְנֶה מִכָּל עִסְקִי לְשָׁלוֹם
שְׂכַרְכֶּם. מִשָּׁל לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמָה, לְמֶלֶךְ
שֶׁשָּׂכַר פּוֹעָלִים וְכו', כְּדֹאִיתָא בַת"כ:
וְהַפְרִיתִי אֶתְכֶם. בַּפְרִיָּה וּרְבִיָּה: וְהַרְבִּיתִי
אֶתְכֶם. בַּקּוֹמָה זְקוּפָה: וְהַקִּימָתִי אֶת
בְּרִיתִי אֶתְכֶם. בְּרִית חֲדָשָׁה, לֹא כַּבְרִית
הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִפְרַתְם אֹתָהּ, אֲלֹא בְרִית
חֲדָשָׁה שֶׁלֹּא תוֹפֵר, שֶׁנֶּאֱמַר וְכָרַתִּי אֶת בֵּית
יִשְׂרָאֵל וְאֶת בֵּית יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה, לֹא
כַּבְרִית וְגו':

שלישי –

חמישי

במחוברין

וְאַכְלֶתֶם יֶשֶׁן נֹשֶׁן וְיֶשֶׁן מִפְּנֵי

חֹדֶשׁ תֹּצִיאוּ:

וְתִיכְלוּן עֲתִיקָא דְעֲתִיק וְעֲתִיקָא מִן

קָדָם חֲדָתָא תַּפְנוּן:

וּאִכְלִיתֶם יֵשֶׁן נוֹשֵׁן. הַפִּירוֹת יֵהִיו

מִשְׁתַּמְרִין וְטוֹבִים לְהִתִּישֵׁן, שִׁיהֵא יֵשֶׁן

הַנוֹשֵׁן שֶׁל שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִפֶּה לְאִכּוֹל מִשְׁלֵ

אֲשֶׁת־קָדָם: וְיֵשֶׁן מִפְּנֵי חֲדָשׁ תּוֹצִיאֻהוּ.

שִׁיְהִיו הַגְּרָנוֹת מְלֵאוֹת חֲדָשׁ וְהַאֲוִצְרוֹת

מְלֵאוֹת יֵשֶׁן, וְצָרִיכִים אַתֶּם לְפָנוֹת

הַאֲוִצְרוֹת לְמָקוֹם אַחֵר, לְתַת הַחֲדָשׁ

לְתוֹכָן:

יֹא וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם

וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם:

וְאַתֶּן מִשְׁכָּנִי בִּינִיכּוֹן וְלֹא יִרְחַק מִימָרִי

יִתְכּוֹן:

וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי. זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ: וְלֹא

תִּגְעַל נַפְשִׁי. אֵין רוּחִי קָצָה בְּכֶם. כֹּל

גַּעֲיִלָּה לְשׁוֹן פְּלִיטַת דָּבָר הַבְּלוּעַ בַּדָּבָר,

כִּמוֹ כִּי שֵׁם נִגְעַל מִגֵּן גְּבוּרִים, לֹא קָבַל

הַמְּשִׁיחָה, שְׁמוֹשְׁחִין מִגֵּן שֶׁל עוֹר בַּחֲלָב

מִבוֹשֶׁל כְּדִי לְהַחֲלִיק מֵעַלְיוֹ מִכַּת חֵץ אוֹ

חנית שלא יקוב העור:

יב וְהִתְחַלֵּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהִיִּיתִי

לָכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי

לְעָם:

וְאֲשֶׁרִי שְׂכִינָתִי בִּינִיכּוֹן וְאַהֲוִי לְכוֹן

לְאַלֶּה וְאַתּוֹן תִּהְיוֹן קִדְמִי לְעָם:

והתהלכתי בתוכם. אטייל עמכם בגן

עדן כאחד מכם, ולא תהיו מזדעזעים

ממני, יכול לא תיראו ממני, תלמוד לומר

והייתי לכם לאלהים:

יִגְּאֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר

הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

מִהֵיטָב לָהֶם עֲבָדִים וְאֲשַׁבֵּר

מַטְּת עֲלֵיכֶם וְאוֹלֶךְ אֶתְכֶם

קוֹמֵמִיּוֹת: (פ)

אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם דִּי אֶפְקִית יִתְּכֹן

מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם מִלְּמַהוּי לְהוֹן עֲבָדִין

וְתַבְרִית נִיר עֲמִמִּיא מִנְּכֹן וְדַבְרִית

יִתְּכֹן לְחֵרוֹתָא:

אני ה' אלהיכם. כדאי אני שתאמינו בי
 שאני יכול לעשות כל אלה, שהרי
 הוצאתי אתכם מארץ מצרים, ועשיתי
 לכם נסים גדולים: מטת. כמין יתד בשני
 ראשי העול המעכבים המוסרה שלא
 תצא מראש השור ויתיר הקשר, כמו
 עשה כך מוסרות ומוטות, קבילי"א
 בלע"ז: קוממיות. בקומה זקופה:

יד וְאֵם לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְלֹא
 תַעֲשׂוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה:

וְאִם לֹא תִקְבְּלוּן לְמִימְרֵי וְלֹא תַעֲבְדוּן

יְתָ כָּל פְּקוּדֵי־הָאֱלֹהִים:

וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ לִי. לִהְיוֹת עֲמָלִים

בַּתּוֹרָה, וּלְדַעַת מִדְרַשׁ חֲכָמִים. יְכוּל

לְקִיּוֹם הַמִּצְוֹת, כִּשְׁהוּא אֹמֵר וְלֹא תַעֲשׂוּ

וְגו' הֲרִי קִיּוֹם מִצְוֹת אֲמֹר, הֲאֵל מָה אֲנִי

מִקִּיִּים וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ לִי, לִהְיוֹת עֲמָלִים

בַּתּוֹרָה. וְמָה תִלְמֹד לֹאֲמֹר לִי, אֵין לִי אֱלֹא

זֶה הַמַּכִּיר אֶת רַבּוֹנוֹ וּמַתְכוּיִן לְמַרְוֹד בּוֹ,

וְכֵן בְּנִמְרוֹד גְּבוּר צִיד לְפָנַי ה', שֶׁמַּכִּירוֹ

וּמַתְכוּיִן לְמַרְוֹד בּוֹ, וְכֵן בְּאַנְשֵׁי סָדוּם רַעִים

וּחֹטְאִים לֹה' מָאד, מְכִירִים אֶת רְבוֹנָם
 וּמִתְכוּוֹנִים לְמָרוֹד בּוֹ: וְלֹא תַעֲשׂוּ. מִשְׁלָא
 תִּלְמָדוּ, לֹא תַעֲשׂוּ, הֲרִי שְׁתִּי עֲבִירוֹת:

טו וְאִם בְּחִקְתִּי תִּמְאַסּוּ וְאִם
 אֶת מִשְׁפָּטִי תִגְעַל נַפְשְׁכֶם
 לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתִי
 לְהַפְרֹכֶם אֶת בְּרִיתִי:

וְאִם בְּקִימִי תִקְוֶצוּן וְאִם יֵת דִּינִי
 תִּרְחֹק נַפְשְׁכוֹן בְּדִיל דְּלֹא לְמַעַבְד יֵת

כָּל פְּקוּדֵי לְאַשְׁנֵי־כּוֹן יֵת קִימִי:

וּאִם בַּחֲקָתִי תִמְאֹסוּ. מוֹאֵם בְּאַחֲרִים

הַעוֹשִׁים: מִשְׁפָּטִי תִגְעַל נַפְשְׁכֶם. שׁוֹנֵא

הַחֲכָמִים: לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת. מוֹנֵעַ אֶת אַחֲרִים

מַעֲשׂוֹת: אֶת כָּל מִצְוֹתִי. כּוֹפֵר שְׁלֹא

צוִיתִים, לְכַךְ נֹאמַר אֶת כָּל מִצְוֹתִי, וְלֹא

נֹאמַר אֶת כָּל הַמִּצְוֹת: לְהַפְרֹכֶם אֶת

בְּרִיתִי. כּוֹפֵר בַּעֲיֶקֶר. הָרִי שִׁבְעַ עֲבִירוֹת,

הָרֵאשׁוֹנָה גּוֹרֶרֶת הַשְּׁנִיָּה, וְכֵן עַד

הַשְּׁבִיעִית, וְאֵלּוּ הֵן, לֹא לִמָּד, וְלֹא עֲשֵׂה,

מוֹאֵם בְּאַחֲרִים הַעוֹשִׁים, שׁוֹנֵא אֶת

הַחֲכָמִים, מוֹנֵעַ אֶת הָאֲחֵרִים, כּוֹפֵר

בַּמִּצּוֹת, כּוֹפֵר בַּעֲיִקָר:

טו אַף אֲנִי אֶעֱשֶׂה זֹאת לָכֶם

וְהִפְקַדְתִּי עֲלֵיכֶם בְּהִלָּה אֶת

הַשְׁחָפֹת וְאֶת הַקְּדַחַת מְכַלֹּת

עֵינַיִם וּמְדִיבֹת נַפְשׁ וְזֶרְעָתָם

לָרִיק זֶרְעָכֶם וְאֶכְלֶהוּ אִי־בִיכֶם:

אַף אֲנִי אֶעֱבֹד דָּא לְכוֹן וְאַסְעֵר

עֲלֵיכוֹן בְּהִלָּתָא יֵת שְׁחָפְתָּא וְיֵת

קִדְחָתָא מַחֲשָׁכָן עֵינִין וּמִפְחָן נֶפֶשׁ
 וְתִזְרְעוּן לְרִקְנוֹן זֶרַעְכוֹן וַיִּכְלְנָה בְּעַלִּי
 דְּבַבִּיכוֹן:

והפקדתי עליכם. וצויתי עליכם:
 שחפת. חולי שמשחף את הבשר,
 אנפולי"ש בלע"ז, דומה לנפוח שהוקלה
 נפיחתו ומראית פניו זעופה: קדחת. חולי
 שמקדיח את הגוף ומחממו ומבעירו, כמו
 כי אש קדחה באפי: מכלות עינים
 ומדיבת נפש. העינים צופות וכלות

לראות שיקל וירפא, וסוף שלא ירפא,
 וידאבו הנפשות של משפחתו במותו. כל
 תאוה שאינה באה ותוחלת ממושכה,
 קרויה כליון עינים: וזרעתם לריק. תזרעו
 ולא תצמח, ואם תצמח, ואכלוהו
 אויביכם:

יִזְּ וְנָתַתִּי פָנַי בָּכֶם וְנִגְפֶתֶם
 לְפָנַי אֹיְבֵיכֶם וְרָדוּ בָכֶם
 שְׂנְאֵיכֶם וְנִסְתָּם וְאֵין רִדָּה
 אֶתְכֶם:

וְאַתָּן רוּגְזִי בְּכוֹן וְתַתְּבְּרוֹן קָדָם בְּעֲלִי
דְּבַבֵּיכוֹן וְיִרְדּוֹן בְּכוֹן סְנַאֲכוֹן וְתַעֲיִרְקוֹן
וְלִית דְּרַדִּיף יְתָכוֹן:

וְנַתַּתִּי פָנִי. פָּנָאִי שְׁלִי, פּוֹנָה אֲנִי מִכָּל
עֲסָקִי לְהִרְעֵ לָכֶם: זִרְדּוּ בָכֶם שְׁנַאֲיָכֶם.
כַּמְשִׁמְעוּ, יִשְׁלֹטוּ בָכֶם. אֲגַדַּת ת"כ
מִפְרֵשָׁה זֹ: אֵף אֲנִי אַעֲשֶׂה זֹאת. אֲיִנִּי
מִדְּבַר אֲלֹא בֵּאֵף, וְכֵן אֵף אֲנִי אֲלֹךְ עִמָּם
בְּקָרִי: זֶה פִּקְדָתִי עֲלֵיכֶם. שִׁיחִיז הַמְּכוֹת
פּוֹקְדוֹת אֶתְכֶם מִזֹּל לְזֹל, עַד שֶׁהִרְאִשׁוּנָה

פקודה אצלכם, אביא אחרת ואסמכנה
לה: בהלה. מכה המבהלת את הבריות,
ואיזו, זו מכת מותן: את השחפת. יש לך
אדם שהוא חולה ומוטל במטה אבל בשרו
שמור עליו, תלמוד לומר שחפת, שהוא
נשחף, או עתים שהוא נשחף אבל נוח
ואינו מקדיח, תלמוד לומר ואת הקדחת,
מלמד שהוא מקדיח, או עתים שהוא
מקדיח וסבור הוא בעצמו שיחיה, תלמוד
לומר מכלות עינים, או הוא אינו סבור
בעצמו שיחיה אבל אחרים סבורים

שיחיה, תלמוד לומר ומדיבות נפש:
וזרעתם לריק זרעכם. זורעה ואינה
מצמחת, ומעתה מה אויביכם באים
ואוכלים, ומה ת"ל ואכלוהו אויביכם, הא
כיצד, זורעה שנה ראשונה, ואינה
מצמחת, שנה שניה מצמחת ואויבים
באים ומוצאים תבואה לימי המצור,
ושבפים מתים ברעב שלא לקטו תבואה
אשתקד. ד"א זרעתם לריק זרעכם, כנגד
הבנים והבנות הכתוב מדבר, שאתה עמל
בהם ומגדלן, והחטא בא ומכלה אותם,

**שנאמר אשר טפחתי ורביתי אויבי כלם:
ונתתי פני בכם. כמו שנאמר בטובה
ופניתי אליכם, כך נאמר ברעה ונתתי פני.
משלו משל למלך שאמר לעבדיו פונה
אני מכל עסקי ועוסק אני עמכם לרעה:
ונגפתם לפני איביכם. שיהא המות הורג
אתכם מבפנים, ובעלי דבביון מקיפין
אתכם מבחוץ: ורדו בכם שנאיכם. שאיני
מעמיד שונאים אלא מכם ובכם, שבשעה
שאומות העולם עובדי אלילים עומדים
על ישראל אינם מבקשים אלא מה**

שבגלוי, שנאמר והיה אם זרע ישראל
 ועלה מדין ועמלק ובני קדם וגו', ויחנו
 עליהם וישחיתו את יבול הארץ, אבל
 בשעה שאעמיד עליכם מכס ובכם הם
 מחפשים אחר המטמוניות שלכם, וכן
 הוא אומר ואשר אכלו שאר עמי ועורם
 מעליהם הפשיטו וגו': ונסתם. מפני
 אימה: ואין רודף אתכם. מבלי כח:

יחִי וְאַתָּה עַד אֵלֶּה לֹא תִשְׁמְעוּ לִי
 וְיִסְפְּתִי לְיִסְרָה אֶתְכֶם שְׁבַע

עַל חֲטֵאתֵיכֶם:

וְאִם עַד אֵלֵין לָא תִקְבְּלוּן לְמִימְרֵי

וְאוֹסְף לְמַרְדֵּי יִתְכוֹן שְׁבַע עַל חוֹבֵיכוֹן:

וְאִם עַד אֵלֵהּ. וְאִם בַּעֲד אֵלֵהּ לָא

תִּשְׁמַעוּ: וַיִּסְפַּתִּי. עוֹד יִסּוּרִין אַחֲרֵיהֶם:

שְׁבַע עַל חֲטֵאתֵיכֶם. שְׁבַע פּוֹרְעַנִּיּוֹת עַל

ז' הַעֲבִירוֹת הָאֲמּוֹרוֹת לְמַעַלְהָ:

יט וְשִׁבְרֵתִי אֶת גְּאוֹן עֲזָכֶם

וְנָתַתִּי אֶת שְׁמֵיכֶם כַּבָּרְזֵל

וְאֵת אֶרְצְכֶם כִּנְחָשָׁה:

וְאֶת־בֵּר יֵת יֶקֶר תִּקְפְּכוּן וְאֶתֵן יֵת

שְׁמִיָּא דִּי עֲלֹיכוּן תִּקְיִפִּין כְּפִרְזָלָא

מִלְאֲחַתָּא מִטָּרָא וְאַרְעָא דְתַחוּתִיכוּן

חֲסִינָא כִּנְחָשָׁא מְלַמְעַבַּד פִּירִין:

וּשְׁבַרְתִּי אֶת גֵּאוֹן עִזְכֶם. זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,

וְכֵן הוּא אוֹמֵר הַנְּנִי מֵחֹלֶל אֶת מִקְדָּשִׁי אֶת

גֵּאוֹן עִזְכֶם: וְנָתַתִּי אֶת שְׁמִיכֶם כְּבִרְזֹל

וְאֶת אֶרְצְכֶם כִּנְחָשָׁה. זֶה קִשָּׁה מִשְׁלֵמָה

שֵׁשׁ הוּא אוֹמֵר וְהָיוּ שְׁמִיךְ עַל רֹאשְׁךְ

נחשת וגו', שיהיו השמים מזיעין כדרך
 שהנחשת מזיעה, והארץ אינה מזיעה
 כדרך שאין הברזל מזיע, והיא משמרת
 פירותיה, אבל כאן השמים לא יהיו
 מזיעין כדרך שאין הברזל מזיע, ויהא
 חורב בעולם, והארץ תהא מזיעה כדרך
 שהנחשת מזיעה, והיא מאבדת פירותיה:

כ וְתֵם לְרִיק כְּחֶכֶם וְלֹא תִתֵּן
 אֲרֻצְכֶם אֶת יְבוּלָהּ וְעֵץ הָאֲרֶז
 לֹא יִתֵּן פְּרִיו:

וּיְסוּפוּן לְרִיקָנוּ חֵילִיכּוֹן וְלֹא תִתֵּן

אֶרֶצְכּוֹן יְתַעֲלֶלְתָּהּ וְאֵילָן אֶרְעָא לֹא

יִתֵּן אֲבֵהּ:

וְתָם לְרִיק כַּחכָּם. הָרִי אָדָם שֶׁלֹּא עִמַּל

שֶׁלֹּא חָרַשׁ שֶׁלֹּא זָרַע שֶׁלֹּא נָכַשׁ שֶׁלֹּא כִסָּה

שֶׁלֹּא עֲדָר וּבִשְׁעַת הַקִּצִּיר בֹּא שְׂדֵפוֹן

וּמִלְקָה אוֹתוֹ אֵין בְּכָךְ כְּלוּם, אֲבָל אָדָם

שֶׁעִמַּל וְחָרַשׁ וְזָרַע וְנָכַשׁ וְכִסָּה וְעֲדָר וְבֹא

שְׂדֵפוֹן וּמִלְקָה אוֹתוֹ, הָרִי שְׁנִיּוֹ שֶׁל זֶה

קָהוֹת: וְלֹא תִתֵּן אֶרְצְכֶם אֶת יְבוּלָהּ. אֵף

מה שאתה מוביל לה בשעת הזרע: ועץ
 הארץ. אפילו מן הארץ יהא לקוי, שלא
 יחניט פירותיו בשעת החנטה: לא יתן.
 משמש למעלה ולמטה, אעץ ואפרי: לא
 יתן פרי. כשהוא מפרה משיר פירותיו,
 הרי שתי קללות, ויש כאן שבע פורעניות:
 כֹּא וְאֵם תִּלְכוּ עַמִּי קְרִי וְלֹא
 תֵּאָבֹו לְשִׁמְעִי לִי וְיִסְפְּתִי
 עֲלֵיכֶם מִכָּה יִשְׁבַּע
 בְּחַטֹּאתֵיכֶם:

וְאִם תִּהְיוּ כֹּהֲנִים בְּקִשְׁיֹו וְלֹא תִּיבֹון

לְקַבֵּל לֹא לְמִימְרֵי וְאוֹסֵף לְאַתָּא

עַל־כֹּהֵן מִחָא שְׁבַע כְּחוּבֵיכֹון:

וְאִם תֵּלְכוּ עִמִּי קָרִי. רְבוּתֵינוּ אִמְרוּ עֲרֵאִי,

בְּמִקְרָה, שְׁאִינוּ אֵלֹא לְפִרְקִים, כֵּן תֵּלְכוּ

עֲרֵאִי בְּמִצּוֹת. וּמִנַּחֵם פִּירֵשׁ לְשׁוֹן מְנִיעָה,

וְכֵן הוֹקֵר רִגְלָךְ, וְכֵן יִקָּר רֹוח, וְקָרוֹב לְשׁוֹן

זֶה לְתַרְגּוּמוֹ שֶׁל אוֹנְקֵלוֹס, לְשׁוֹן קוֹשִׁי,

שֶׁמִּקְשִׁים לָבֵם לְהִמָּנַע מִהִתְקָרֵב אֵלַי:

שְׁבַע כַּחֲטָאֵתֵיכֶם. שְׁבַע פּוֹרְעָנִיּוֹת אַחֲרֵיכֶם

במספר שבע כחטאתיכם:

כב וְהִשְׁלַחְתִּי בְכֶם אֶת חֵית

הַשָּׂדֶה וְשָׂכְלָה אֶתְכֶם

וְהִכְרִיתָה אֶת בְּהֵמַתְכֶם

וְהִמְעִיטָה אֶתְכֶם וְנִשְׁמוּ

דְּרָכֵיכֶם:

וְאֶגְרִי בְכוֹן יָת חַוֹּת בָּרָא וְתַתְּכֵל יְתָכוֹן

וְתִשְׁיִצִי יָת בְּעִירְכוֹן וְתִזְעַר יְתָכוֹן

וְיִצְדִּין אֲוִרְחַתְכוֹן:

והשלחתי. לשון גירוי: ושכלה אתכם.
אין לי אלא חיה משכלת שדרכה בכך,
בהמה שאין דרכה בכך מנין, תלמוד לומר
ושן בהמות אשלח בם, הרי שתיים, ומנין
שתהא ממיתה בנשיכתה, תלמוד לומר
עם חמת זוהלי עפר, מה אלו נושכין
וממיתין, אף אלו נושכין וממיתין כבר היו
שנים בארץ ישראל, חמור נושך וממית,
ערוד נושך וממית: ושכלה אתכם. אלו
הקטנים: והכריתה את בהמתכם.
מבחוץ: והמעיטה אתכם. מבפנים:

וּנְשָׁמוֹ דְּרַכִּיכֵם. שְׂבִילִים גְּדוּלִים

וּשְׂבִילִים קִטְנִים, הָרִי שֶׁבַע פּוֹרְעַנִּיּוֹת, שֶׁן

בַּהֲמָה, וְשֶׁן חַיָּה, חֲמַת זֹחֲלֵי עֶפֶר,

וְשִׁכְלָה, וְהַכְרִיתָהּ, וְהַמְעִיטָהּ, וּנְשָׁמוֹ:

כַּגּ וְאַם בְּאַלָּה לֹא תִוָּסְרוּ לִי

וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי קָרִי:

וְאַם בְּאַלִּין לֹא תִתְּרֶדוֹן לְמִימִרִי

וְתִהְיוּ קִדְמִי בְּקִשְׁיוֹ:

לֹא תִוָּסְרוּ לִי. לָשׁוּב אֵלַי:

כַּד וְהִלַּכְתִּי אִתָּךְ אֲנִי עִמָּכֶם

בְּקָרִי וְהִכֵּיתִי אֶתְכֶם גַּם אֲנִי

שָׁבַע עַל חַטֹּאתֵיכֶם:

וְאַהֲרָא אֶף אֲנִי עִמָּכֶם בְּקִשְׁיוֹ וְאֶלְקִי

יִתְּכֶם אֶף אֲנִי שָׁבַע עַל חוֹבֵיכֶם:

כֹּה וְהִכֵּיתִי עֲלֵיכֶם חֶרֶב נִקְמָת

נִקְמָת בְּרִית וְנִאֲסַפְתֶּם אֶל

עֲרֵיכֶם וְשַׁלַּחְתִּי דָבָר

בְּתוֹכְכֶם וְנִתְּתֶם בְּיַד אֹיֵב:

וְאֵיתִי עֲלֵיכֶם דְּקַטְלִין בְּחֶרֶבָא

וַיִּתְּפַרְעוּן מִנְכוֹן פּוֹרְעָנוּתָא עַל

דְּעֵבְרָתוֹן עַל פִּתְגָּמִי אוֹרִיתָא

וְתִתְּכַנְשׁוֹן לְקַרְוִיכוֹן וְאַגְרִי מוֹתָנָא

בִּינִיכוֹן וְתִתְּמַסְרוֹן בִּידָא דְּסַנְאָה:

נקם ברית. ויש נקם שאינו בברית, כדרך

שאר נקמות, וזהו סמוי עיניו של צדקיהו.

דבר אחר נקם ברית, נקמת בריתי אשר

עברתם. כל הבאת חרב שבמקרא, היא

מלחמת חיילות אויבים: ונאספתם. מן

החוץ אל תוך הערים מפני המצור:

ושלחתי דבר בתוכם. וע"י הדבר,

ונתתם ביד האויבים הצרים עליכם, לפי

שאינ מלינים את המת בירושלים, וכשהם

מוציאים את המת לקברו נתנים ביד אויב:

כו בְּשִׁבְרִי לָכֶם מִטָּה לָחֶם

וְאָכְלוּ עָשָׂר נָשִׁים לַחֲמֶכֶם

בְּתֵנוֹר אֶחָד וְהַשִּׁיבֹו לַחֲמֶכֶם

בַּמִּשְׁקָל וְאָכְלֹתָם וְלֹא

תִּשְׁבְּעוּ: (ה)

בְּדֹאֲתֵבֶר לְכוֹן סְעִיד מִיכָלָא וַיִּפִּין עֶסֶר

נָשִׁין לַחֲמִכוֹן בְּתַנּוּרָא חֵד וַיִּתִּיבוֹן

לַחֲמִכוֹן בְּמַתְקָלָא וְתוֹכְלוֹן וְלֹא

תִּשְׁבְּעוֹן:

מִטָּה לָחֶם. לְשׁוֹן מִשְׁעָן, כְּמוֹ מִטָּה עִז:

בְּשִׁבְרֵי לָכֶם מִטָּה לָחֶם. אֲשַׁבּוֹר לָכֶם כֹּל

מִסַּעַד אוֹכֵל, וְהֵם חֲצִי רַעֲב: וְאִפּוּ עֵשׂוֹר

נָשִׁים לַחֲמִכֶּם בְּתַנּוּר אֶחָד. מַחוּסֵר

עֲצִים: וְהִשְׁיִבוּ לַחֲמִכֶּם בְּמִשְׁקָל. שֶׁתִּהְיֶה

הַתְּבוּאָה נִרְקֶבֶת וְנַעֲשִׂית פֶּת נִפּוּלָה

ומשתברת בתנור, והן יושבות ושוקלות
 את השברים לחלקם ביניהם: ואכלתם
 ולא תשבעו. זה מארה בתוך המעים
 בלחם. הרי ז' פורעניות, חרב, מצור, דבר,
 שבר מטה לחם, חוסר עצים, פת נפולה,
 מארה במעים. ונתתם אינה מן המנין
 שהיא החרב:

כו וְאִם בְּזֹאת לֹא תִשְׁמְעוּ לִי
 וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי בְּקָרִי:
 וְאִם בְּדֹא לֹא תִקְבְּלוּן לְמִימְרִי וְתִהְיוּ

קָדַמִּי בְּקִשְׁוִי:

כח וְהִלַּכְתִּי עִמָּכֶם בַּחֲמַת קָרִי

וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אֵף אֲנִי שָׁבַע

עַל חַטֹּאתֵיכֶם:

וְאַהֲרָּ עִמָּכֶם בְּתִקְוָה רַגִּז וְאַרְדִּי יִתְכוֹן

אֵף אֲנִי שָׁבַע עַל חוֹבֵיכֶם:

כט וְאֹכְלֹתֶם בְּשֵׁר בְּנֵיכֶם

וּבְשֵׁר בְּנֵיכֶם תֹּאכְלוּ:

וְתִיכְלוּ בְּשֵׁר בְּנֵיכֶם וּבְשֵׁר בְּנֵיכֶם

תִּכְלוּן:

ל וְהִשְׁמַדְתִּי אֶת בְּמֹתֵיכֶם

וְהִכְרַתִּי אֶת חַמְנֵיכֶם וְנָתַתִּי

אֶת פְּגָרֵיכֶם עַל פְּגָרֵי גְלוּלֵיכֶם

וְגַעַלָּה נַפְשִׁי אֶתְכֶם:

וְאֶשִׁיץ יָת בְּמַתִּיכֹן וְאֶקְצֹץ יָת

חֲנִיסֵיכֹן וְאֶתֵּן יָת פְּגָרֵיכֹן עַל פְּגֹר

טַעֲוֹתֶיכֹן וִירְחֹק מִימָרֵי יִתְכֹן:

בְּמַתִּיכֶם. מַגְדָּלִים וּבִרְנִיּוֹת: חַמְנֵיכֶם. מִן

עבודת אלילים שמעמידין על הגגות, ועל

שם שמעמידין בחמה קרויין חמנים:

ונתתי את פגריכם. תפוחי רעב היו,

ומוציאים יראתם מחיקם ומנשקים אותם,

וכרסו נבקעת ונופל עליה: וגעלה נפשי

אתכם. זה סילוק שכינה:

לא ונתתי את עריכם חרבה

והשמותי את מקדשיכם ולא

אריח בריח ניהחכם:

ואתן ית קרויכון צדא ואצדי ית

מִקְדָּשִׁיכֹּן וְלֹא אֶקְבֵּל בְּרַעְוָא קָרְבַּן

כְּנִשְׁתְּכֹן:

וְנָתַתִּי אֶת עֲרִיכֶם חֲרָבָה. יָכוֹל מֵאָדָם,

כִּשְׁהוּא אוֹמֵר וְהִשְׁיֵמוֹתִי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ,

הָרִי אָדָם אֲמֹר, הֲאֵם מָה אֲנִי מִקִּיִּם חֲרָבָה,

מֵעֹזֶר וְשֵׁב: וְהִשְׁיֵמוֹתִי אֶת מִקְדָּשִׁיכֶם.

יָכוֹל מִן הַקִּרְבָּנוֹת, כִּשְׁהוּא אוֹמֵר וְלֹא

אֲרִיחַ הָרִי קִרְבָּנוֹת אֲמֹרִים, הֲאֵם מָה אֲנִי

מִקִּיִּם וְהִשְׁיֵמוֹתִי אֶת מִקְדָּשִׁיכֶם מִן

הַגְּדֻדִּיּוֹת, שִׁיירֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיוּ

מִתְקַדְּשׁוֹת וְנוֹעֲדוֹת לְבֵא שֵׁם. הָרִי שִׁבְעַ

פורעניות, אכילת בשר בנים ובנות,
 והשמדת במות הרי שתיים, כריתת חמנים
 אין כאן פורענות אלא על ידי השמדת
 הבירניות יכלו החמנים שבראשי הגנות
 ויכרתו, ונתתי את פגריכם וגו' הרי שלש,
 סלוק שכינה ארבע, חרבן ערים, שממון
 מקדש מן הגדודיות, ולא אריח קרבנות,
 הרי שבע:

לֹב וְהַשְׁמֹתִי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ
 וְשָׂמֹמוֹ עָלֶיהָ אֲבִיכֶם

הַיִּשְׁבִּים בָּהֶֽ:

וְאַצְדֵי אֲנֹא יֵת אֶרְעָא וַיִּצְדִּיּוֹן עֲלֶהָ

בַּעֲלֵי דְבִיכּוֹן דִּיתְבוֹן בָּהֶֽ:

וְהַשְׁמַתִּי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ. זֹו מִדָּה טוֹבָה

לְיִשְׂרָאֵל שְׁלֹא יִמְצְאוּ הָאוֹיְבִים נַחַת רוּחַ

בָּאֶרְצָם, שֶׁתִּהְיֶה שׁוֹמְמָה מִיּוֹשְׁבֶיהָ:

לָג וְאַתְּכֶם אֶזְרָה בְּגוֹיִם

וְהִרְיִקְתִּי אַחֲרֵיכֶם חֶרֶב וְהִיתָה

אֶרְצְכֶם שְׁמָמָה וְעַרְיֶכֶם יִהְיוּ

חֶרֶבָה:

וַיִּתְּכֹן אֲבֹדָר בֵּינִי עַמְּמִיא וְאַגְרִי

בְּתַרִּיכֹן דְּקַטְלִין בְּחֶרֶבָא וְתֵהִי אֶרְעֶכֶן

צְדִיא וְקַרְוִיכֹן יְהוֹן חֶרֶבָא:

וְאַתְכֶם אַזְרָה בְּגוֹיִם. זֹ מַדָּה קֶשֶׁה,

שֶׁבִשְׁעָה שֶׁבִּנִּי מַדִּינָה גּוֹלִים לְמָקוֹם אֶחָד

רוֹאִים זֶה אֶת זֶה וּמִתְנַחֲמִין, וַיִּשְׂרָאֵל נִזְרוּ

כַּבְּמִזְרָה, כְּאָדָם הַזּוֹרָה שְׁעוּרִים בְּנֶפֶשׁ וְאִין

אַחַת מֵהֶן דְּבוּקָה בַּחֲבִירָתָהּ: וְהַרִיקָתִי.

כְּשִׁשׁוּלָּף הַחֶרֶב מִתְרוֹקֵן הַנֶּדֶן. וּמִדְרָשׁוֹ

חרב הנשמטת אחריכם אינה חוזרת מהר,
 כאדם שמריק את המים ואין סופן לחזור:
 והיתה ארצכם שממה. שלא תמהרו
 לשוב לתוכה, ומתוך כך עריכם יהיו
 חרבה, נראות לכם חרבות, שבשעה
 שאדם גולה מביתו ומכרמו ומעירו וסופו
 לחזור כאילו אין כרמו וביתו חרבים, כך
 שנויה בת"כ:

לֹד אֶז תִּרְצֶה הָאָרֶץ אֶת
 שְׂבַת־תִּיהָ כֹּל יְמֵי הַשָּׁמָה

וְאַתֶּם בְּאֶרֶץ אֲבֹיֵיכֶם אַז

תִּשְׁבּוּ הָאֶרֶץ וְהִרְצַת אֶת

שַׁבָּת־תִּיהֶ:

בְּכֵן תִּרְעִי אֶרֶץ יִת שְׁמִטָּהא כֹּל יוֹמִין

דִּי צְדִיאת וְאַתּוֹן בְּאֶרֶע בַּעֲלִי דְבִיכּוֹן

בְּכֵן תִּשְׁמִט אֶרֶץ וְתִרְעִי יִת שְׁמִטָּהא:

אַז תִּרְצֶה. תִּפְיִים אֶת כַּעַס הַמָּקוֹם, שְׂכַעַס

עַל שְׁמִטוֹתֶיהָ: וְהִרְצַת. לְמַלְךְ אֶת

שַׁבָּתוֹתֶיהָ:

לֹא כָּל יְמֵי הַשָּׁמָח תִּשְׁבֹּת אֶת

אֲשֶׁר לֹא שָׁבַתָּה בְּשִׁבְתֶּיכֶם

בְּשִׁבְתֶּיכֶם עָלֶיהָ:

כָּל יוֹמִין דִּי צְדִיָּאֲת תִּשְׁמַט יָת דִּי לֹא

שְׁמַטָּת בְּשִׁמְטִיכוֹן כִּד הָוִיתוֹן יְתַבֵּין

עָלֶיהָ:

אֶת אֲשֶׁר לֹא שָׁבַתָּה. שְׁבָעִים שָׁנָה שֶׁל

גָּלוּת בָּבֶל הָיוּ כְּנֶגֶד ע' שָׁנֹת הַשְּׁמִטָּה

וַיּוֹבֵל שָׁהִיו בִּשְׁנִים שֶׁהִכְעִיסוּ יִשְׂרָאֵל

בָּאֶרֶצָם לִפְנֵי הַמָּקוֹם אַרְבַּע מֵאוֹת

ושלשים שנה. שלש מאות ותשעים היו
שני עונם משנכנסו לארץ עד שגלו עשרת
השבטים, ובני יהודה הכעיסו לפניו מ'
שנה משגלו עשרת השבטים עד חרבות
ירושלים, הוא שנאמר ביחזקאל ואתה
שכב על צדך השמאלית וגו', וכלית את
אלה וגו' ושכבת על צדך הימנית ארבעים
יום ונשאת את עון בית יהודה, ונבואה זו
נאמרה ליחזקאל בשנה החמישית לגלות
המלך יהויכין, ועוד עשו שש שנים עד
גלות צדקיהו, הרי ארבעים ושש. ואם

תאמר שנות מנשה חמשים וחמש היו,
מנשה עשה תשובה שלשים ושלש שנה,
וכל שנות רשעו עשרים ושתיים, כמו
שאמרו באגדת חלק, ושל אמון שתיים,
ואחת עשרה ליהויקים, וכנגדן לצדקיהו.
צא וחשוב לארבע מאות ושלשים ושש
שנה שמיטין ויובלות שבהם, והם שש
עשרה למאה י"ד שמיטין וב' יובלות הרי
לארבע מאות שנה ששים וארבע,
לשלשים ושש שנה חמש שמיטות, הרי
שבעים חסר אחת, ועוד שנה יתירה

שנכנסה בשמטה המשלמת לשבעים..

ועליהם נגזר שבעים שנה שלמים, וכן

הוא אומר בדברי הימים עד רצתה הארץ

את שבתותיה וגומר, למלאות שבעים

שנה:

לו וְהִנְשֹׂאֲרִים בְּכֶם וְהִבֵּאתִי

מִרְדָּךְ בְּלִבְכֶם בְּאַרְצֹת אֲבִיכֶם

וְרִדְךָ אֹתָם קוֹל עֲלָה נִדְךָ וְנָסוּ

מִנִּסַּת חֵרֶב וְנָפְלוּ וְאִין רִדְךָ:

וְדִשְׁתֶּאֱרוֹן בְּכוֹן וְאֵעַל תִּבְרָא בְּלִבְהוֹן

בְּאַרְעֵתָא דְסַנְאִיהוֹן וַיִּרְדּוּף יִתְהוֹן קַל
 טַרְפָּא דְשִׁקִּיף וַיַּעֲרֶקוּן כְּמַעֲרוֹק מִן
 קָדָם דְקַטְלִין בְּחֶרְבָּא וַיִּפְּלוּן וְלִית
 דְרַדִּיף:

והבאתי מרד. פחד ורך לבב מ"ם של
 מרד יסוד נופל הוא, כמו מ"ם של מועד
 ושל מוקש: ונסו מנסת חרב. כאילו
 רודפים הורגים אותם: עלה נדף. שהרוח
 דוחפו ומכהו על עלה אחר ומקשקש
 ומוציא קול, וכן תרגומו קל טרפא

דשקיה, לשון חבטה, שדופות קדים,

שקיפן קידום, לשון משקוף, מקום חבטת

הדלת וכן תרגומו של חבורה, משקופי:

לו וְכַשְׁלוֹ אִישׁ בְּאַחִיו בְּמַפְנֵי

חֶרֶב וְרִדָּף אִין וְלֹא תִהְיֶה

לָכֶם תִּקְוָמָה לְפָנַי אִי־בִיכֶם:

וַיִּתְּקֵלוּן גִּבּוֹר בְּאַחוּהִי כְּמִקְדָּם דְּקַטְלִין

בְּחֶרֶבָא וְרִדִּיף לִית וְלֹא תִהִי לְכוּן

תִּקְוָמָה קָדָם בְּעַלִּי דְּבִיכוּן:

וכשלו איש באחיו. כשירצו לנוס יכשלו
 זה בזה, כי יבהלו לרוץ: כמפני חרב.
 כאילו בורחים מלפני הורגים, שיהא
 בלבבם פחד וכל שעה סבורים שאדם
 רודפם. ומדרשו, וכשלו איש באחיו, זה
 נכשל בעונו של זה, שכל ישראל ערבין
 זה לזה:

לַח וְאַבְדֶתֶם בַּגּוֹיִם וְאַכְלָה
 אֶתְכֶם אֶרֶץ אֲבִיכֶם:
 וְתִבְדּוּן בֵּינִי עַמִּמִּיא וְתִגְמַר יִתְכוּן

אֶרֶץ בְּעָלִי דְבִיכּוֹן:

וּאֲבָדְתֶם בְּגוֹיִם. כִּשְׁתַּהֲיוּ פְּזוּרִים תִּהְיוּ

אֲבוּדִים זֶה מִזֶּה: וְאֲכָלָה אֶתְכֶם. אֲלוֹ

הַמָּתִים בְּגוֹלָה:

לֹט וְהִנֵּשְׂאָרִים בְּכֶם יִמָּקוּ

בַּעֲזוֹנָם בְּאַרְצוֹת אֲיִבֵיכֶם וְאֶף

בַּעֲזוֹנֹת אֲבֹתָם אֶתְכֶם יִמָּקוּ:

וְדִשְׁתֶּאֱרוֹן בְּכוֹן יִתְמָסוֹן בְּחוּבֵיהוֹן

בְּאַרְעֵתָא בְּעָלִי דְבִיכּוֹן וְאֶף בְּחוּבֵי

אֲבֹתֵהוּן בִּישָׁא דְאַחֲדִין בִּידֵיהוּן

יְתַמְסוּן:

בְּעוֹנַת אֲבוֹתָם אַתֶּם. כְּשֶׁעוֹנֹת אֲבוֹתָם

אַתֶּם כְּשֶׁאוֹחֲזִים מַעֲשֵׂה אֲבוֹתֵיהֶם

בִּידֵיהֶם: יִמְקוּ. לְשׁוֹן הַמַּסָּה, כִּמּוֹ יִמְסוּ,

וּכְמוֹהוּ תִמְקַנָּה בַּחֲזוּרֵיהֶן, נִמְקוּ חֲבוּרוֹתַי:

מִוְהַתְּוֹדוֹ אֶת עֲוֹנָם וְאֶת עֲוֹן

אֲבֹתָם בְּמַעֲלָם אֲשֶׁר מַעֲלוּ בִּי

וְאַף אֲשֶׁר הִלְכוּ עִמִּי בְּקָרִי:

וַיִּדְוֹן יֵת חוּבִיהוֹן וַיֵּת חוּבִי אַבְהֵתְהוֹן
 בְּשִׁקְרָהוֹן דְּשִׁקְרוּ קְדָמִי וְאַף דִּי הֲלִיכוּ
 קְדָמִי בְּקִשְׁיוֹ:

מֵא אַף אֲנִי אֵלֶךְ עִמָּם בְּקָרִי
 וְהִבֵּאתִי אֹתָם בְּאַרְץ אֲיִבִּיהֶם
 אִזְּ אִזְּ יִכְנַע לְבָבָם הֶעָרְלָ וְאִזְּ
 יִרְצוּ אֶת עֲוֹנָם:

אַף אֲנִי אֵלֶךְ עִמָּהוֹן בְּקִשְׁיוֹ וְאֵעִיל
 יִתְהוֹן בְּאַרְעַ בְּעָלִי דְּבִבִּיהוֹן אִזְּ בְּכִן

יְתַבֵּר לְבַהוֹן טַפְּשָׁא וּבְכֵן יִרְעוֹן יֵת

חֻבִּיהוֹן:

והבאתי אתם. אני בעצמי אביאם. זו מדה

טובה לישראל, שלא יהיו אומרים הואיל

וגלינו בין האומות עובדי אלילים נעשה

כמעשיהם, אני איני מניחם, אלא מעמיד

אני את נביאי ומחזירן לתחת כנפי,

שנאמר והעולה על רוחכם היו לא תהיה

וגו', חי אני וגו' אם לא ביד חזקה וגו': או

אז יכנע. כמו או נודע כי שור נגח הוא,

אם אז יכנע. לשון אחר אולי, שמא אז

יִכְנַע לִבָּבָם וְגו': וְאִזְּ יִרְצוּ אֶת עוֹנָם.

יִכְפְּרוּ עַל עוֹנָם בִּיסוּרֵיהֶם:

מִבְּ וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב

וְאֶת אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶת

אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר

וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר:

וְדָכִירָנָא יְתָ קִימִי דְעָם יַעֲקֹב וְאֶת יְתָ

קִימִי דְעָם יִצְחָק וְאֶת יְתָ קִימִי דְעָם

אַבְרָהָם אֲנָא דְכִיר וְאַרְעָא אֲנָא דְכִיר:

וזכרתי את בריתי יעקוב. בחמשה

מקומות נכתב מלא, ואליהו חסר בחמשה

מקומות, יעקב נטל אות משמו של אליהו

ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו: וזכרתי

את בריתי יעקוב. למה נמנו אחרונית,

כלומר, כדאי הוא יעקב הקטן לכך, ואם

אינו כדאי, הרי יצחק עמו, ואם אינו כדאי

הרי אברהם עמו, שהוא כדאי. ולמה לא

נאמרה זכירה ביצחק, אלא אפרו של

יצחק נראה לפני צבור ומונח על המזבח:

מִן הָאָרֶץ תַּעֲזֹב מֵהֶם וְתָרִץ

אֶת שִׁבְתֹּתֶיהָ בְּהַשְׁמָה מֵהֶם

וְהֵם יִרְצוּ אֶת עֲוֹנָם יַעַן וּבִיַּעַן

בְּמִשְׁפָּטִי מֵאֲסוּ וְאֶת חֲקוֹתִי

גִּעְלָה נַפְשָׁם:

וְאֶרְעָא תִתְרַטֵּשׁ מִנְהוֹן וְתִרְעִי יֵת

שְׁמִיטָהּ בְּדַצְדִּיאַת מִנְהוֹן וְאַנוֹן יִרְעוֹן

יֵת חוּבִיָּהוֹן לְוֹטִין חֲלָף בִּרְכָן אֵיתִי

עֲלִיָּהוֹן בְּדִיל דְּבִדִּינִי קָצוּ וְיֵת קִימִי

רַחֲקַת נַפְשָׁהוֹן:

יען וביען. גמול, ובגמול אשר במשפטי

מאסו:

מד וואף גַם זאת בְּהִיּוֹתָם

בְּאַרְץ אֲבִיָּהֶם לֹא מֵאַסְתִּים

וְלֹא גַעַלְתִּים לְכֹלָתָם לְהַפֵּר

בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְהוָה

אֱלֹהֵיהֶם:

וואף בָּרַם דָּא בְּמַהוּיָהוֹן בְּאַרְעַ בַּעֲלִי

דְּבִיָּהוֹן לֹא אֶרֶץ־שְׁנוֹן וְלֹא אֶרֶץ־קִנּוֹן

לְשִׁיצִיּוֹתֶהוּן לְאִשְׁנָאָה קִימִי עֲמֶהוּן

אֲרִי אֲנֵא יִי אֱלֹהֶהוּן:

וּאֶף גַּם זֹאת. וּאֶף אִפִּילוּ אֲנִי עוֹשֶׂה עִמָּהֶם

זֹאת, הַפּוֹרְעָנוֹת אֲשֶׁר אִמַּרְתִּי, בְּהִיּוֹתָם

בָּאָרֶץ אוֹיְבֵיהֶם, לֹא מֵאֲסִתִּים לְכֻלּוֹתָם

וְלִהְיוֹת בְּרִיתִי אֲשֶׁר אִתָּם:

מִהַיּוֹזְכָּרְתִּי לָהֶם בְּרִית רְאִשְׁנִים

אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ

מִצְרַיִם לְעֵינַי הַגּוֹיִם לְהִיּוֹת

לָהֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי יְהוָה:

וְדַכִּירָנָא לְהוֹן קַיִם קַדְמָאִי דִּי אַפְקִית

יְתִהוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם לְעֵינַי עַמִּמִּיא

לְמַהוּי לְהוֹן לְאַלְהָא אַנָּא יִי:

ברית ראשונים. של שבטים:

מו אֵלָּה הַחֲקִים וְהַמְּשַׁפְּטִים

וְהַתּוֹרֹת אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה בֵּינוֹ

וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֶר סִינַי

בְּיַד מֹשֶׁה: (פ)

אֵלֶּין קִימִיא וְדִינִיא וְאוֹרִיתָא דִּי יְהֵב

יִי בֵּין מִימְרָהּ וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּטוֹרָא

דְּסִינֵי בִידָא דְּמֹשֶׁה:

וזה תורת. אחת בכתב ואחת בעל פה, מגיד

שכולם נתנו למשה בסיני:

ויקרא פרק כז

רביעי - א

ששי

במחוברין

וַיֹּדְבַר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

בְּדֹבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ

אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יִפְלֹא נָדָר

בְּעֶרְכָּךְ נִפְשֹׁת לַיהוָה:

מִלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן גִּבֹּר

אַרִי יִפְרֹשׁ נֶדֶר בְּפִרְסֹן נִפְשָׁתָא קָדָם

יִי:
ד:

כי יכלא. יפריש בפיו: בערכך נפשת.

ליתן ערך נפשו, לומר ערך דבר שנפשו

תלויה בו, עלי:

ג וְהָיָה עֶרְכְּךָ הַזָּכָר מִבֶּן

עֲשָׂרִים שָׁנָה וְעַד בֶּן שְׁנַיִם

שָׁנָה וְהָיָה עֶרְכְּךָ חֲמֵשִׁים שָׁקָל

כֶּסֶף בְּשָׁקָל הַקֹּדֶשׁ:

וַיְהִי פֶּרֶסְנָה דְּכוּרָא מִבֵּר עֶסְרִין שְׁנִין

וְעַד בַּר שְׁתֵּין שְׁנִין וַיְהִי פֶּרֶסְנָה חֲמִשִּׁין

סְלֵעִין דְּכֶסֶף בְּסֵלְעֵי קוּדְשָׁא:

וְהִיא עֶרְכָּךְ וְגו'. אִין עֶרֶךְ זֶה לְשׁוֹן דְּמִים,

אֵלָא בֵּין שֶׁהוּא יוֹקֵר בֵּין שֶׁהוּא זוּל, כְּפִי

שְׁנִיו, הוּא הָעֶרֶךְ הַקְצוּב עֲלִיו בְּפִרְשָׁה זֹ:

עֶרְכָּךְ. כְּמוֹ עֶרֶךְ, וְכַפֵּל הַכְפִּי"ן, לֹא יִדְעָתִי

מֵאִיזָה לְשׁוֹן הוּא:

דְּ וָאֵם נִקְבָּה הוּא וְהִיא עֶרְכָּךְ

שְׁלֵשִׁים שְׁקָל:

וְאִם נִקְוְבַתָּא הִיא וְיֵהִי פִרְסָנָה תִּלְתִּין

סְלֵעִין:

ה וְאִם מִבֶּן חֲמִשׁ שָׁנִים וְעַד

בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְהִיא עֶרְכָּךְ

הַזָּכָר עֶשְׂרִים שָׁקָלִים וְלִנְקָבָה

עֶשְׂרֵת שָׁקָלִים:

וְאִם מִבֶּר חֲמִשׁ שָׁנִין וְעַד בֶּר עֶסְרִין

שָׁנִין וְיֵהִי פִרְסָנָה דְּכוּרָא עֶסְרִין סְלֵעִין

וְלִנְקוּבַתָּא עֶסֶר סְלֵעִין:

וְאִם מִבֶּן חֲמֵשׁ שָׁנִים. לֹא שִׁיחָא הַנּוֹדֵד
 קֵטָן שְׂאִין בַּדְּבָרִי קֵטָן כְּלוּם, אֲלֵא גְדוֹל
 שְׂאֵמֵר עֵרֶךְ קֵטָן הַזֶּה שֶׁהוּא בֶן חֲמֵשׁ שָׁנִים
 עָלֵי:

וְאִם מִבֶּן חֶדֶשׁ וְעַד בֶּן חֲמֵשׁ
 שָׁנִים וְהָיָה עֶרְכָּךְ הַזִּכָּר
 חֲמִשָּׁה שְׁקָלִים כֶּסֶף וְלִנְקָבָה
 עֶרְכָּךְ שְׁלֹשָׁת שְׁקָלִים כֶּסֶף:
 וְאִם מִבֶּר יֶרֶחָא וְעַד בֶּר חֲמֵשׁ שָׁנִין

וַיְהִי פְּרִסְנָה דְּכוּרָא חֲמִשׁ סְלֵעִין דְּכֶסֶף

וְלִנְקוּבְתָא פְּרִסְנָה תְּלַת סְלֵעִין דְּכֶסֶף:

וְאִם מִבֶּן שְׁשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה

אִם זָכָר וְהָיָה עֶרְכָּךְ חֲמִשָּׁה

עֶשְׂרִי שָׁקֵל וְלִנְקוּבָה עֶשְׂרָה

שָׁקֵלִים:

וְאִם מִבֶּר שְׁתֵּין שָׁנִין וְלַעֲלָא אִם

דְּכוּרָא וַיְהִי פְּרִסְנָה חֲמִשׁ עֶסְרֵי סְלֵעִין

וְלִנְקוּבְתָא עֶסֶר סְלֵעִין:

ואם מבן ששים שנה וגו'. כשמגיע לידי
 הזקנה האשה קרובה להחשב כאיש,
 לפיכך האיש פוחת בהזדקנו יותר
 משליש בערכו, והאשה אינה פוחתת
 אלא שליש בערכה, דאמרי אינשי סבא
 בביתא פחא בביתא, סבתא בביתא סימא
 בביתא וסימנא טבא בביתא:

ח וְאִם מִן הוּא מְעַרְכָּהּ
 וְהַעֲמִידוּ לִפְנֵי הַכֹּהֵן וְהַעֲרִידוּ
 אֹתוֹ הַכֹּהֵן עַל פִּי אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה

יֶד הַנֶּדֶר יַעֲרִיכֵנוּ הַכֹּהֵן: (ס)

וְאִם מִסֵּכֵן הוּא מִפְּרִסָּנָה וִיקִימָנָה קָדָם

כֹּהֵנָא וִיפְרוֹס יְתָה כֹּהֲנָא עַל מִימַר דִּי

תְּדַבֵּק יְדָא דְנוֹדְרָא יִפְרִסָּנָה כֹּהֲנָא:

וְאִם מִן הוּא. שְׂאִין יְדוּ מִשְׁגַּת לִיתָן

הַעֲרֹךְ הַזֶּה: וְהַעֲמִידוּ. לְנַעֲרֹךְ לִפְנֵי הַכֹּהֵן

וַיַּעֲרִיכֵנוּ לִפְנֵי הַשְּׂגַת יְדוּ שֶׁל מַעֲרִיךְ: עַל

פִּי אֲשֶׁר תִּשְׁיֵג. לִפְנֵי מַה שִּׁישׁ לֹא יִסְדְּרֵנוּ,

וַיִּשְׂאִיר לֹא בְּדִי חַיִּיו, מִטָּה בֶרֶךְ וְכֶסֶת וְכֻלֵּי

אוֹמְנוֹת, אִם הִיא חֹמֶר מִשְׂאִיר לֹא חֲמוּרוֹ:

ט וְאֵם בְּהִמָּה אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ

מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַיהוָה כֹּל אֲשֶׁר

יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַיהוָה יִהְיֶה קֹדֶשׁ:

וְאֵם בְּעִירָא דִּי יִקְרְבוּן מִנָּה קָרְבָּנָא

קָדָם יִי כֹל דִּי יִתֵּן מִנָּה קָדָם יִי יְהִי

קֹדֶשׁ:

כל אשר יתן ממנו. אמר רגלה של זו

עולה, דבריו קיימין, ותמכר לצרכי עולה,

ודמיה חולין, חוץ מדמי אותו האבר:

לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יִמִּיר אֹתוֹ

טוֹב בְּרָע אֹרֶע בְּטוֹב וְאִם

הִמִּיר יִמִּיר בְּהִמָּה בְּבִהֵמָה

וְהָיָה הוּא וְתַמּוּרָתוֹ יִהְיֶה

קִדְשׁ:

לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יַעֲבֹר יָתֵה טַב בְּבִישׁ

אֹרֶע בִּישׁ בְּטַב וְאִם חֲלָפָא יַחֲלִיף בְּעִירָא

בְּבִעִירָא וְיִהְיֶה הוּא וְחֲלוּפֵי יִהְיֶה קִדְשׁ:

טוֹב בָּרַע. תָּם בְּבַעַל מוֹם: אֹרֶע בְּטוֹב.

וכל שכן טוב בטוב, ורע ברע:

וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר

לֹא יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַיהוָה

וְהַעֲמִיד אֶת הַבְּהֵמָה לִפְנֵי

הַכֹּהֵן:

וְאִם כָּל בְּעִירָא מְסֻבָּא דִּי לֹא יִקְרִיבוּ

מִנָּה קָרְבָּנָא קָדָם יְיָ וַיִּקִּים יְת בְּעִירָא

קָדָם כֹּהֵנָא:

וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה. בבעלת מום

הכתוב מדבר שהיא טמאה להקרבה,

ולמדך הכתוב שאין קדשים תמימים

יוצאין לחולין בפדיון, אלא א"כ הוממו:

יב וְהֶעֱרִיךְ הַכֹּהֵן אֹתָהּ בֵּין

טוֹב וּבֵין רָע כְּעֶרְכָּךְ הַכֹּהֵן

כֵּן יִהְיֶה:

וַיִּפְרוֹס כַּהֲנָא יְתֶהּ בֵּין טַב וּבֵין בִּישׁ

כְּפִרְסָנָא דְכַהֲנָא כֵּן יִהְיֶה:

בערכך הכהן כן יהיה. לשאר כל אדם

הבא לקנותה מיד הקדש:

יג וְאִם גָּאֵל יִגְאָלָנָה וְיוֹסֵף

חֲמִישָׁתוֹ עַל עֶרְכָּהּ:

וְאִם מִפֶּרֶק יִפְרָקָנָה וְיוֹסֵף חֲמִישָׁה עַל

פְּרָסָנָה:

וְאִם גָּאֵל יִגְאָלָנָה. בְּבַעֲלִים הַחֲמִיר

הַכְּתוּב, לְהוֹסִיף חוֹמֶשׁ, וְכֵן בַּמִּקְדִּישׁ בֵּית,

וְכֵן בַּמִּקְדִּישׁ אֶת הַשְּׂדֵה, וְכֵן בַּפְּדִיּוֹן

מֵעֶשֶׂר שָׁנִי, הַבְּעֲלִים מוֹסִיפִין חוֹמֶשׁ, וְלֹא

שְׂאֵר כָּל אָדָם:

יד וְאִישׁ כִּי יִקְדָּשׁ אֶת בֵּיתוֹ

קֹדֶשׁ לַיהוָה וְהַעֲרִיכוּ חֶכְמָה

בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר

יַעֲרִיד אֹתוֹ חֶכְמָה כֵּן יָקוּם:

וּגְבַר אֲרִי יִקְדֹּשׁ יְתֵ בֵיתָהּ קוֹדֶשׁא

קָדָם יִי וַיִּפְרֹסֶנָּה כֶּהֱנָא בֵּין טַב וּבֵין

בֵּישׁ כְּמָא דִּי יִפְרוּם יְתֵהּ כֶּהֱנָא כֵּן

יָקוּם:

טו וְאֵם הַמִּקְדֵּישׁ יִגְאֹל אֶת

בֵּיתוֹ וַיִּסַּף חֲמִישִׁית כְּסָף

עֲרֹכָךְ עָלָיו וְהָיָה לוֹ:

וְאִם דְּאֶקְדַּשׁ יִפְרוֹק יָת בֵּיתָהּ וַיּוֹסֶף

חֹמֶשׁ כֶּסֶף פְּרָסְנָה עֲלוֹהֵי וַיְהִי לָהּ:

וְהָיָה עֲרֹכְךָ לְפִי זֶרְעוֹ. וְלֹא כִפִּי שְׁוִיָּה,

אֶחָת שְׂדֵה טוֹבָה וְאֶחָת שְׂדֵה רָעָה פְּדִיוֹן

הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵי שָׁנִים, בֵּית כּוֹר שְׁעוּרִים בַּחֲמִשִּׁים

שֶׁקָלִים, כֹּךְ גְּזִירַת הַכְּתוּב, וְהוּא שְׁבַא

לִגְאֻלָּה בַת־חֻלַּת הַיּוֹבֵל, וְאִם בֹּא לִגְאֻלָּה

בְּאַמְצָעוֹ נֹתֵן לְפִי הַחֲשֵׁבוֹן, סֹלַע וּפּוֹנְדִיוֹן

לְשָׁנָה, לְפִי שְׂאִינָה הַקֹּדֶשׁ אֵלֹא לְמִנִּין שְׁנֵי

היוכל, שאם נגאלה הרי טוב, ואם לאו
 הגזבר מוכרה בדמים הללו לאחר ועומדת
 ביד הלוקח עד היוכל כשאר כל השדות
 המכורות, וכשהיא יוצאה מידו חוזרת
 לכהנים של אותו משמר שהיוכל פוגע בו
 ומתחלקת ביניהם, זהו המשפט האמור
 במקדיש שדה, ועכשיו אפרשנו על סדר
 המקראות:

חמישי –

טז

שביעי

במחוברין וואם

מַשְׁיָדָה אַחֲזָתוֹ יְקַדֵּשׁ אִישׁ

לִיחֻזָּה וְהָיָה עֶרְבָךְ לְפִי זֶרַעוֹ

זֶרַע חֹמֶר שְׁעָרִים בַּחֲמֻשִּׁים

שֶׁקֶל כֶּסֶף:

וְאִם מַחֲקֵל אַחֲסַנְתָּהּ יִקְדִּישׁ גִּבּוֹר קָדָם

יְיָ וַיְהִי פֶרֶסָנָהּ לְפֹמֶם זֶרְעָהּ בַּר זֶרַע

כּוֹר שְׁעוֹרִין בְּחַמְשִׁין סְלָעִין דְּכֶסֶף:

יֵן אִם מִשְׁנַת הַיּוֹבֵל יִקְדִּישׁ

שְׂדֵהוּ כְּעֶרְכָּךְ יְקוּם:

אִם מִשְׁתָּא דִּיּוֹבֵלָא יִקְדִּישׁ חֲקִלָּה

כְּפֶרֶסָנָהּ יְקוּם:

אִם מִשְׁנַת הַיּוֹבֵל יִקְדִּישׁ וְגו'.

מִשְׁעֵבְרָה שְׁנַת הַיּוֹבֵל מִיַּד הַקְּדִישָׁה וּבֹא

זֶה לִגְאֹלָה מִיָּד: כַּעֲרֹכֶךְ יָקוֹם. כַּעֲרֹךְ הַזֶּה

הָאִמּוֹר יִהְיֶה, חֲמִשִּׁים כֶּסֶף יִתֵּן:

יֵה וְאִם אַחֲרֵי הַיָּבֹל יִקְדִּישׁ

שְׂדֵהוּ וְחֹשֵׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת

הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתָרֹת

עַד שָׁנַת הַיָּבֹל וְנִגְרַע מֵעֲרֻכָּה:

וְאִם בָּתֵּר יוֹבֵלָא יִקְדֹּשׁ חֲקִילָה וְיִחֹשֵׁב

לָהּ כֶּהֱנָא יֵת כֶּסֶף אַ עַל מִימַר שְׁנִיא

דְּאַשְׁתָּאָרֵן עַד שֵׁתָא דִּיּוֹבֵלָא וְיִתְמַנֶּע

מפרסנה:

ואם אחר היכל יקדיש. וכן אם הקדישה
משנת היכל ונשתהה ביד גזבר ובא זה
לגאלה אחר היכל: וחשב לו הכהן את
הכסף על פי השנים הנותרות. כפי
חשבון. כיצד הרי קצב דמיה של ארבעים
ותשע שנים חמשים שקל, הרי שקל לכל
שנה ושקל יתר על כולן, והשקל ארבעים
ושמנה פונדיונין, הרי סלע ופונדיון לשנה
אלא שחסר פונדיון אחד לכולן, ואמרו
רבותינו שאותו פונדיון קלבון לפרוטרוט,

והבא לגאול יתן סלע ופונדיון לכל שנה
 לשנים הנותרות עד שנת היובל: ונגרע
 מערכך. מנין השנים שמשנת היובל, עד
 שנת הפדיון:

יֵשׁ וְאֵם גָּאֹל יִגְאֹל אֶת הַשְּׂדֵה
 הַמִּקְדָּשׁ אֹתוֹ וְיִסֶּף חֲמִשִּׁית
 כֶּסֶף עֲרֶכְךָ עָלָיו וְקָם לוֹ:
 וְאֵם מִפְּרֶק יִפְרוֹק יֵת חֲקָלָא דְאֶקְדָּשׁ
 יִתֶּה וְיִסֶּף חוֹמֶשׁ כֶּסֶף פְּרִסְגָּה עָלוּהִי
 ויקום לה:

וּאִם גֵּאל יִגְאֹל. הַמִּקְדִּישׁ אוֹתוֹ יוֹסִיף

חֹמֶשׁ עַל הַקְצֵבָה הַזֹּאת:

כּ וְאִם לֹא יִגְאֹל אֶת הַשְּׂדֵה

וְאִם מִכֹּר אֶת הַשְּׂדֵה לְאִישׁ

אַחֵר לֹא יִגְאֹל עוֹד:

וְאִם לֹא יִפְרוֹק יֵת חֶקְלָא וְאִם זִבִּין יֵת

חֶקְלָא לְגַבֵּר אַחֲרָיו לֹא יִתְפַּרֵּק עוֹד:

וּאִם לֹא יִגְאֹל אֶת הַשְּׂדֵה. הַמִּקְדִּישׁ: וּאִם

מִכֹּר. הַגִּזְבֵּר: אֶת הַשְּׂדֵה לְאִישׁ אַחֵר לֹא

יגאל עוד. לשוב ביד המקדיש:

כא וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצֵאתוֹ בִּיבֹל

קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשֵׂדָה חֲחִירָם

לִכְהֵן תִּהְיֶה אֲחִזָּתוֹ:

וְיִהְיֶה חֶקְלָא בְּמִפְקָה בִּיּוֹבֵלָא קוֹדֶשׁא

קָדָם יִי כַחֲקֵל חֲרָמָא לְכַהֲנָא תִּהְיֶה

אַחֲסִנְתָּה:

וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצֵאתוֹ בִּיבֹל. מִיד הַלּוֹקָחוֹ

מִן הַגִּזְבָּר, כְּדֶרֶךְ שְׂאֵר שְׂדוֹת הַיּוֹצְאוֹת מִיד

לוקחיהם ביובל: קדש לה'. לא שישוב
 להקדש בדק הבית ליד הגזבר, אלא
 כשדה החרם הנתון לכהנים, שנאמר כל
 חרם בישראל לך יהיה, אף זו תתחלק
 לכהנים של אותו משמר שיום הכפורים
 של יובל פוגע בו:

כב **שישי** וְאֵם אֶת

שִׂדָּה מִקִּנְתּוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשִּׂדָּה

אַחֲזִיתוּ יְקַדִּישׁ לַיהוָה:

וְאִם יֵת חֶקֶל זְבִינוּהִי דִּי לֹא מִחֶקֶל

אַחֲסַנְתָּהּ יְקַדֵּשׁ קָדָם יְיָ:

וְאִם אַתְּ שָׂדֶה מִקְנֶתוֹ וְגו' חֲלוּק יֵשׁ בֵּין

שָׂדֶה מִקְנָה לְשָׂדֶה אַחֲזָה, שְׂשָׂדֶה מִקְנָה

לֹא תִתַּחֲלֹק לְכַהֲנִים בִּיּוֹבֵל, לְפִי שְׂאִינוֹ

יָכוֹל לְהַקְדִּישָׁה אֲלֵא עַד הַיּוֹבֵל, שְׁהָרִי

בִּיּוֹבֵל הִיתָה עֲתִידָה לְצֵאת מִיָּדוֹ וּלְשׁוּב

לְבַעֲלִים, לְפִיכֶךְ, אִם בָּא לְגֹאֲלָהּ, יִגְאֹל

בְּדָמִים הִלְלוּ הַקְּצוּבִים לְשָׂדֶה אַחֲזָה, וְאִם

לֹא יִגָּאֵל, וַיִּמְכְּרֶנָּה גִזְבֹּר לְאַחֵר, אִם אֵם לֹא
 יִגָּאֵל הוּא, בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל יָשׁוּב הַשְּׂדֵה
 לְאִשׁוֹ קִנְהוּ מֵאֲתוֹ, אוֹתוֹ שֶׁהִקְדִּישָׁהּ, וּפֶן
 תֹּאמַר לְאִשׁוֹ קִנְהוּ הַלּוֹקָה הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן
 מֵאֲתוֹ, וְזֶה הַגִּזְבֹּר, לְכָךְ הוּצַרְךָ לֹאמַר
 לְאִשׁוֹ לֹא אֲחִיזָתָהּ הָאֲרֶץ, מִירוּשַׁת אֲבוֹתָ,
 וְזֶה בְּעָלִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁמִּכְרוּהָ
 לְמִקְדִּישׁ:

כִּג וְחֶשֶׁב לֹא הִכָּהֶן אֶת מִכְסַּת
 הָעֶרְכָּךְ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל וְנָתַן

אֶת הָעֶרְכָּךְ בַּיּוֹם הַהוּא קִדַּשׁ

לַיהוָה:

וַיֵּחָשֹׁב לָהּ כִּהְנָא יְתַּ מִּנִּין פִּרְסָנָה עַד

שֶׁתָּא דִּיּוֹבֵלָא וַיִּתֵּן יְתַּ פִּרְסָנָה בְּיוֹמָא

הַהוּא קוּדְשָׁא קִדְּם יִי:

כַּד בְּשַׁנַּת הַיּוֹבֵל יֵשׁוּב הַשְּׂדֵה

לֹא־שָׂר קִנְהוּ מֵאֲתוֹ לֹא־שָׂר לוֹ

אַחֲזֵת הָאָרֶץ:

בְּשֶׁתָּא דִּיּוֹבֵלָא יְתוּב חֲקֵלָא לְדַזְבְּנָה

מִנֵּה לְדִילָה אַחֲסַנַּת אֶרְעָא:

כֹּה וְכָל עֲרֻכָּךְ יִהְיֶה בְּשִׁקְלִי

הַקֹּדֶשׁ עֲשָׂרִים גֵּרָה יִהְיֶה

הַשִּׁקְלִי:

וְכָל פְּרִסְנָה יְהִי בְּסִלְעֵי קוֹדֶשׁ אֶסְרִין

מֵעֵין יְהִי סִלְעָא:

וְכָל עֲרֻכָּךְ יִהְיֶה בְּשִׁקְלִי הַקֹּדֶשׁ. כֹּל עֲרֻכָּךְ

שֶׁכֶּתוּב בּוֹ שְׁקָלִים, יִהְיֶה בְּשִׁקְלִי הַקֹּדֶשׁ:

עֲשָׂרִים גֵּרָה. עֲשָׂרִים מַעוֹת, כֹּךְ הֵיוּ

מתחלה, ולאחר מכאן הוסיפו שתות,
 ואמרו רבותינו שש מעה כסף דינר,
 עשרים וארבע מעות לסלע:

כו אַךְ בְּכוֹר אֲשֶׁר יִבְכֹּר לַיהוָה
 בְּבִהְמָה לֹא יִקְדִּישׁ אִישׁ אֶתֹ
 אִם שׂוֹר אִם שֶׁה לַיהוָה הוּא:
 בָּרַם בּוֹכֵרָא דִּי יִתְבַּכֵּר קֳדָם יִי
 בְּבַעֲיָרָא לֹא יִקְדִּישׁ גְּבִיר יִתֵּה אִם תּוֹר
 אִם אֹמֵר דִּי הוּא:

לֹא יִקְדִּישׁ אִישׁ אֶת־ו. לְשֵׁם קֶרֶבֶן אַחֵר,

לְפִי שְׂאִינוֹ שָׁלוֹ:

כֹּז וְאֵם בַּבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה וּפְדָה

בְּעֶרְכָּךְ וְיוֹסֵף חֲמִשָּׁתוֹ עָלָיו

וְאֵם לֹא יִגְאֹל וְנִמְכָּר בְּעֶרְכָּךְ:

וְאֵם בְּבַעֲיָרָא מִסָּאבָא וְיִפְרוֹק בְּפִרְסָנָהּ

וְיוֹסֵף חֲמִשָּׁה עָלוּהִי וְאֵם לֹא יִתְפָּרֵק

וְיִזְדַּבֵּן בְּפִרְסָנָהּ:

וְאֵם בַּבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה וְגו'. אִין הַמִּקְרָא

הִזָּה מוֹסֵב עַל הַבְּכוֹר, שֶׁאֵין לוֹמַר בְּבִכּוֹר
 בַּהֲמָה טְמֵאָה וּפְדָה בְּעֶרְכָּךְ, וְחֲמוֹר אֵין זֶה,
 שֶׁהָרִי אֵין פְּדִיּוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר אֲלֹא טָלָה,
 וְהוּא מִתְּנָה לִכְהֵן וְאֵינוֹ לְהַקְדֵּשׁ, אֲלֹא
 הַכֹּתוֹב מוֹסֵב עַל הַהַקְדֵּשׁ, שֶׁהַכֹּתוֹב
 שְׁלֹמֶעֱלָה דָּבָר בְּפְדִיּוֹן בַּהֲמָה טְהוֹרָה
 שֶׁהוּמָמָה, וְכֹאן דָּבָר בְּמִקְדִּישׁ בַּהֲמָה
 טְמֵאָה לְבַדֵּק הַבֵּית: וּפְדָה בְּעֶרְכָּךְ. כִּפִּי
 מֶה שִׁיעֲרִיכְנָה הַכֹּהֵן: וְאִם לֹא יִגָּאֵל. ע"י
 בַּעֲלִים: וְנִמְכַּר בְּעֶרְכָּךְ. לְאַחֲרִים:

כַּח אֶךְ: כָּל חֲרָם אֲשֶׁר יִחָרֵם

אִישׁ לַיהוָה מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ

מֵאָדָם וּבְהֵמָה וּמִשְׁדֵּה אַחֲזָתוֹ

לֹא יִמָּכַר וְלֹא יִגָּאֵל כָּל חֵרֶם

קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים הוּא לַיהוָה:

בָּרֶם כָּל חֵרֶמָּא דִּי יַחֲרֵם גְּבַר קָדָם יִי

מִכָּל דִּי לֵה מֵאֲנָשָׁא וּבְעִירָא וּמִחֲקַל

אַחֲסִנְתָּהּ לֹא יִזְדַּבֵּן וְלֹא יִתְפָּרֵק כָּל

חֵרֶמָּא קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁין הוּא קָדָם יִי:

אך כל חרם וגו'. נחלקו רבותינו בדבר,

יש אומרים סתם חרמים להקדש, ומה אני
מקיים כל חרם בישראל לך יהיה, בחרמי
כהנים, שפירש ואמר הרי זה חרם לכהן,
ויש שאמרו סתם חרמים לכהנים: לא
ימכר ולא יגאל. אלא ינתן לכהן, לדברי
האומר סתם חרמים לכהנים, מפרש
מקרא זה בסתם חרמים, והאומר סתם
חרמים לבדק הבית, מפרש מקרא זה,
בחרמי כהנים, שהכל מודים שחרמי
כהנים אין להם פדיון, עד שיבואו ליד
כהן, וחרמי גבוה נפדים: כל חרם קדש

קדשים הוא. האומר סתם חרמים לבדק
 הבית, מביא ראיה מכאן, והאומר סתם
 חרמים לכהנים, מפרש כל חרם קדש
 קדשים הוא לה', ללמד שחרמי כהנים
 חלים על קדשי קדשים, ועל קדשים
 קלים, ונותן לכהן כמו ששנינו במסכת
 ערכין אם נדר, נותן דמיהם, ואם נדבה,
 נותן את טובתה: מאדם. כגון שהחרים
 עבדיו ושפחותיו הכנענים:

כט **שביעי** כל חרם

אֲשֶׁר יַחֲרֹם מִן הָאָדָם לֹא

יִפְדֶּה מוֹת יוֹמָת:

כָּל חֲרָמָא דִּי יִתְחַרֵּם מִן אֲנָשָׁא לֹא

יִתְפָּרֵק אֶתְקַטְלָא יִתְקַטֵּל:

כל חרם אשר יחרם וגו'. היוצא ליהרג

ואמר אחד ערכו עלי, לא אמר כלום: מות

יומת. הרי הולך למות, לפיכך לא יפדה,

אין לו לא דמים, ולא ערך:

ל וְכָל מַעֲשֵׂי הָאָרֶץ מִזֶּרַע

הָאָרֶץ מִפְּרִי הָעֵץ לִיהוָה הוּא

קֹדֶשׁ לִיהוָה:

וְכָל מַעֲשֵׂא דָאֶרֶץ מִזֶּרַע דָּאֶרֶץ

מִפְּרִי אֵילָנָא דִּי הוּא קֹדֶשׁא קָדָם

יְיָ:

וְכָל מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ. בַּמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי הַכְּתוּב

מִדְּבַר: מִזֶּרַע הָאָרֶץ. דִּגָּן: מִפְּרִי הָעֵץ.

תִּירוֹשׁ וַיִּצְהַר: לַה' הוּא. קִנְאוּ הַשֵּׁם

וּמִשׁוּלְחָנֹו צוּה לָךְ לַעֲלוֹת וּלְאֲכֹל

בִּירוֹשָׁלַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה'

אלהיד, מעשר דגנך תירושך וגו':

לֹא וְאִם גָּאֵל יִגְאֹל אִישׁ

מִמַּעֲשָׂרוֹ חֲמִשִּׁיתוֹ יוֹסֵף עָלָיו:

וְאִם מִפָּרֶק יִפְרוֹק גִּבֹּר מִמַּעֲשָׂרָה

חֲמִשֶּׁה יוֹסֵף עָלֹהֶי:

ממַעֲשָׂרוֹ. וְלֹא מִמַּעֲשָׂר חֲבִירוֹ, הַפּוּדָה

מִעֵשֶׂר שֶׁל חֲבִירוֹ אֵין מוֹסִיף חוֹמֶשׁ. וְזֶה

הֵיא גְאוּלְתּוֹ, כְּדֵי לְהַתִּירוֹ בְּאֲכִילָה בְּכָל

מָקוֹם, וְהַמַּעוֹת יַעֲלֶה וַיֹּאכֹל בִּירוּשָׁלַיִם,

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְנָתַתָּה בְּכֶסֶף וְגו':

מפטיר

לב וכל

מַעֲשֵׁר בִּקְרֹן וְצֶאֱן כֹּל אֲשֶׁר

יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט הָעֲשִׂירִי

יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַיהוָה:

וְכֹל מַעֲשֵׁר תוֹרִין וְעֵן כֹּל דִּיעֲבֹר תַּחֲוֹת

חֶטְרָא עֲשִׂירָא יְהִי קֹדֶשׁ קָדָם יי:

תחת השבט. כשבא לעשרן מוציאן

בפתח זה אחר זה, והעשירי מכה בשבט

צבועה בסקרא להיות ניכר שהוא מעשר,
 בן עושה לטלאים ועגלים של כל שנה
 ושנה: יהיה קדש. ליקרב למזבח דמו
 ואמוריו, והבשר נאכל לבעלים, שהרי לא
 נמנה עם שאר מתנות כהונה, ולא מצינו
 שיהא בשרו ניתן לכהנים:

לֹא יִבָּקֵר בֵּין טוֹב לְרָע וְלֹא
 יִמְיָרְנוּ וְאֵם הָמָר יִמְיָרְנוּ וְהָיָה
 הוּא וְתַמּוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ לֹא
 יִגָּאֵל:

לֹא יִבְקֹר בֵּין טֹב לְבִישׁ וְלֹא יַחְלֹפֶנָּה
וְאִם חֲלָפָא יַחְלֹפֶנָּה וַיְהִי הוּא וְחִלּוּפָה
יְהִי קוֹדֶשׁ לֹא יִתְפָּרֵק:

לֹא יִבְקֹר וְגו'. לְפִי שֵׁנָאמֵר וְכָל מִבְחָר
נִדְרֵיכֶם, יִכּוֹל יֵהָא בּוֹרֵר וּמוֹצִיא אֶת הַיָּפֶה,
תִּלְמוּד לֹאמֵר לֹא יִבְקֹר בֵּין טוֹב לְרָע, בֵּין
תָּם בֵּין בַּעַל מוֹם, חֵלָה עָלָיו קְדוּשָׁה, וְלֹא
שִׁיקָרִיב בַּעַל מוֹם, אֲכָל יֹאכֵל בַּתּוֹרָה
מַעֲשֵׂה, וְאַסּוּר לִיגְזֹז וּלְיַעֲבֹד:

לֹד אֵלָה הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר צִוָּה

יְהוָה אֶת מִנְשָׁה אֶל בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי: (חזק)

אֵלֶּיךָ פְּקוּדֵי־אֱלֹהִים דִּי פִקִּיד יְיָ יִתְּ מִנְשָׁה

לְוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּטוֹרָא דְּסִינַי: